

Stages in het Zuiden: ook voor uw NGO of 4^e pijlerorganisatie een kans?

Handleiding bij het wat en hoe van stages in het Zuiden en de meerwaarde ervan voor NGO's en 4^e pijlerorganisaties

De vraag naar stageplaatsen in het Zuiden voor Vlaamse studenten groeit. Individuele studenten, hogescholen en universiteiten kloppen aan de deur van NGO's en andere organisaties op zoek naar nieuwe stageplaatsen. Vaak hebben zij echter geen pasklaar antwoord. Ze staan algemeen positief tegenover samenwerking met stagiairs in het Zuiden, maar zijn te weinig vertrouwd met de concrete werking van stages en wat er allemaal komt bij kijken. Onbekend is onbemind.

VLIR-UOS en Coprogram slaan de handen in elkaar om de vraag naar en het aanbod van nieuwe stageplaatsen in kaart te brengen. Ze willen ook een brug vormen tussen de onderwijsinstellingen enerzijds en de NGO's en 4^e pijlerorganisaties anderzijds. Een speeddating op 7 mei 2009 bracht de verschillende organisaties een eerste keer samen.

Omdat stages voor veel NGO's onbekend terrein vormen hebben we een handleiding bij stages in het Zuiden uitgewerkt. Ze geeft een beknopt overzicht van wie er op stage gaat, hoe dit binnen de opleiding past, wie waar verantwoordelijk is en welke stappen erbij komen kijken. We lichten ook specifiek de eigenheid van stages in het Zuiden toe en de meerwaarde voor zowel de student als de betrokken organisaties. We stellen de handleiding voor op een lunchmeeting op 8 maart 2010.

NGO's en 4^e pijlerorganisaties kunnen deze handleiding gebruiken om na te gaan wat stages voor hun organisatie kunnen betekenen, of om meer inzicht te krijgen in een reeds bestaand contact met een stagiair of onderwijsinstelling. Voor meer info over stages of contactgegevens van onderwijsinstellingen kunt u terecht bij Sam Geerts van VLIR-UOS (sam.geerts@vliruos.be).

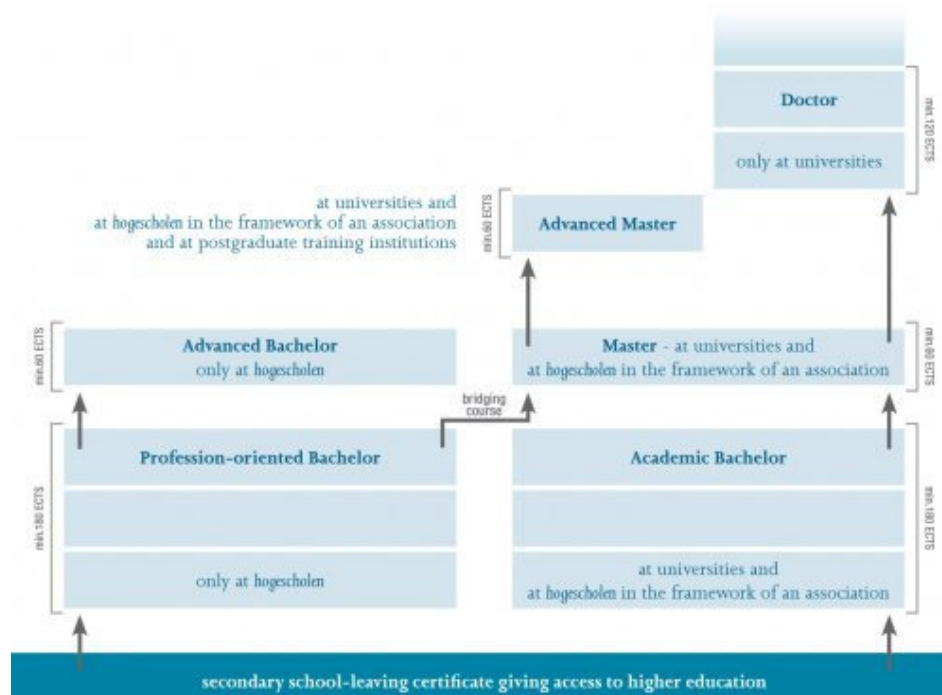
Naast de handleiding voorzien we op www.stagepunt.be de mogelijkheid om de vraag naar en het aanbod van nieuwe stageplaatsen in het Zuiden kenbaar te maken. Zowel NGO's & 4^e pijlerorganisaties als studenten en onderwijsinstellingen kunnen elkaar daar ontmoeten.

DE PLAATS VAN STAGES BINNEN DE OPLEIDING	2
WIE DOET WAT?	3
DE OPLEIDINGSFICHE, DE INFOMAP EN HET STAGECONTRACT	3
STAGES IN HET ZUIDEN	4
Zoektocht naar nieuwe stageplaatsen	4
De huidige praktijk	5
De meerwaarde van stages in het Zuiden	5

De plaats van stages binnen de opleiding

Het hoger onderwijs in Vlaanderen is opgedeeld in **professioneel** en **academisch** hoger onderwijs. Professionele opleidingen zijn in de eerste plaats gericht op de beroepspraktijk en worden uitsluitend door de hogescholen georganiseerd. Academische opleidingen leggen de nadruk op een brede academische vorming. Ze worden georganiseerd door universiteiten of hogescholen in de context van een associatie met een universiteit. Omdat de meeste stages zich situeren bij de **professionele bacheloropleiding**, zullen we in deze toelichting ons focussen op deze opleidingen.

De **bacheloropleiding** neemt algemeen drie jaar in beslag. Na deze bacheloropleiding kan een student doorstromen naar een masteropleiding of andere vervolgoedingen. Doordat het contact met het werkveld centraal staat in de opleiding, kan de stage tot een derde van de totale duur van de opleiding omvatten.

Figuur 1. De structuur van het Vlaams hoger onderwijs (http://www.studyinlanders.be/?navid=454&direct_to=Structures)

Het **doel van een stage** is om een student te laten functioneren in het werkveld en de toekomstige beroepsomgeving. Het werkplekleren staat hierin centraal. Een student moet in staat zijn om de opgedane kennis, vaardigheden en attitudes actief in de praktijk te brengen en een professionele identiteit te ontwikkelen. De stagiair moet daarom een bepaalde verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Aangezien de stage deel uitmaakt van de opleiding moet de student er studiepunten mee verwerven.

Praktijkstages kunnen plaatsvinden doorheen de opleiding. In de meeste opleidingen valt het zwaartepunt van de stagepraktijk in het laatste en zesde semester (**februari-mei**).

Elke stage is **onbetaald**. Vergoedingen in natura (terugbetaling reiskosten, maaltijden, materiaal,...) die ook toegekend worden aan personeelsleden mogen ook aan stagiairs toegekend worden.

Wie doet wat?

Een stage wordt altijd begeleid door een **stagebegeleider** van de onderwijsinstelling. Deze persoon is een docent die de student effectief begeleidt tijdens de voorbereiding, de uitvoering en de opvolging van de stage. Hij begeleidt het leerproces van de student. Hij bezoekt in veel gevallen de stageplaats en coördineert de uiteindelijke beoordeling van de betrokken student.

De stagebegeleiders worden in de onderwijsinstelling bijgestaan door **stagecoördinatoren**, die de contacten met het werkveld onderhouden. Zij helpen de stageplaats selecteren en stellen het contract op tussen student, instelling en stageplaats.

De stagiair heeft op de stageplaats een **stagementor**, die instaat voor de werkbegeleiding. Dit is iemand uit het werkveld en geen personeelslid van de onderwijsinstelling. De stagementor begeleidt de stagiair tijdens de stageperiode en in de organisatie. Hij wordt geraadpleegd door de stagebegeleider over de voortgang van de stage en tijdens de finale beoordeling.

Bij een internationale stage heeft de **coördinator Internationalisering** een informatieve rol. De opvolging vormt een streefdoel, maar blijkt vaak moeilijk.

Tussen de stagiair, stagementor en stagebegeleider is er minstens **tweemaal contact**: aan het begin en einde van de stageperiode.

Een stagiair **rapporteert** op regelmatige basis tijdens zijn stageperiode(s) aan de stagebegeleider. Voor Belgische stages gebeurt dit vaak via tussentijdse ontmoetingen in de onderwijsinstelling. In het Zuiden is dit meestal niet haalbaar. Daarom wordt er gebruik gemaakt van een e-portfolio, email, Skype, ...

De stageperiode eindigt met een **rapportering** van de stagiair, een rapport van de stagementor en een evaluatie door de stagebegeleider. Dit leidt tot een finale beoordeling door de examencommissie van de betrokken instelling. Het advies van de stagementor wordt hierin meegenomen maar de stagementor is niet aanwezig in de examencommissie.

De opleidingsfiche, de infomap en het stagecontract

De praktijkstage vormt een aspect (soms het enige) van een opleidingsonderdeel. De opleidingsverantwoordelijken leggen de gewenste begincompetenties, de beoogde competenties, het aantal studiepunten, de inhoud, de evaluatievorm(en), ... van de stage vast in een **opleidingsfiche** of ECTS fiche. Dit document is beschikbaar voor de student.

Vaak wordt deze fiche opgenomen en omgezet in een **infomap voor het werkveld**. Sommige van deze documenten zijn erg lijvig en bevatten een visie op stageplaatsen, praktische richtlijnen voor het maken van verslagen, ... Ze bevatten bijvoorbeeld ook de criteria van beoordeling.

Voor elke stageperiode wordt een **stagecontract** opgemaakt. Dit document verschilt naar gelang de opleiding die een student volgt. Modelcontracten kunnen bij de betrokken onderwijsinstelling opgevraagd worden¹. Elk contract vermeldt minimaal informatie over:

- verantwoordelijke in de hogeschool

¹ De Associatie K.U.Leuven werkt aan een associatiebreed kader voor stages in het buitenland met inbegrip van de inhoud van een modelcontract, afspraken rond wettelijke verplichtingen i.v.m. veiligheid op de stageplaats en crisisplannen.

- verantwoordelijke in de externe organisatie (in België en in het buitenland)
- gegevens van de betrokken student
- verdeling van de verantwoordelijkheden voor begeleiding en evaluatie
- regeling rond beroepsgeheim/privacy
- doel van de stage
- werkuren per week
- totale stageperiode (met vermelding van eventuele vakantieperiodes)
- verzekeringen gelinkt aan de stage
- regelingen rond veiligheid en gezondheidstoezicht op de stageplaats
- afspraken rond het rijden met een bedrijfsvoertuig
- afspraken bij ziekte van stagiair
- korte omschrijving van de taken van de stagiair
- ...

Elke opleiding heeft ook een **informatiebundel** voor de student en voor de stageplaats. We stellen voor om bij elke eerste stageaanvraag van een hogeronderwijsinstelling bij een organisatie standaard mee te sturen:

- Infomap stages werkveld
- Opleidingsfiche/ECTS fiche

Bij een concrete afspraak moet een standaardcontract opgestuurd worden naar de organisatie in kwestie. Dit contract hoort in het Nederlands ter beschikking te zijn en ondertekend te worden. Een bijkomende vertaling in het Engels is aangewezen indien de partnerinstelling geen Vlaamse organisatie is. Bij een concrete afspraak behoort de stagebegeleider ook aan de stagementor de nodige sjablonen over te maken en te duiden die gebruikt moeten worden voor de eindevaluatie van de student.

Bij een gunstig contact stuurt de onderwijsinstelling een standaardcontract ter ondertekening naar de organisatie in kwestie. Het contract is in het Nederlands. Een bijkomende vertaling in het Engels is aangewezen indien de partnerinstelling geen Vlaamse organisatie is.

Stages in het Zuiden

Zoektocht naar nieuwe stageplaatsen

Er is een **groeïende interesse** voor stages in het Zuiden. Het aantal aanvragen voor reisbeurzen van VLIR-UOS is de voorbije jaren sterk gestegen, van 640 aanvragen in 2007 tot 830 in 2009. Een groot deel van de stages in het Zuiden vindt plaats binnen het kader van ontwikkelingssamenwerking.

Er bestaat een **onevenwicht tussen vraag en aanbod** naar stageplaatsen. Uit een bevraging begin 2009² bleek dat vooral de hogescholen op zoek waren naar 188 nieuwe stageplaatsen in het Zuiden. Elk jaar opnieuw start een **zoektocht naar geschikte partners**. Soms gaan studenten individueel op zoek, maar in de meeste hogescholen coördineert de instelling deze zoektocht.

Tijdens deze zoektocht wordt er gebotst op volgende **hindernissen**:

² Analyse van de vragenlijst over stageplaatsen in het Zuiden (VLIR-UOS en Coprogram mei 2009)

- Hogeronderwijsinstellingen hebben **onvoldoende contacten en partners in het Zuiden** om aan de vraag van hun studenten te voldoen of om via bestaande partners bij nieuwe organisaties geïntroduceerd te worden.
- Er bestaat een **kloof tussen de onderwijswereld en de ngo's en 4^e pijlerorganisaties**. Beiden zijn onvoldoende op de hoogte van elkaars werking, verwachtingen,... In het bijzonder de doelstellingen van de stage in relatie tot de doelstellingen van de ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's liggen vaak ver uiteen.
- Het is moeilijk om zicht te krijgen op de vragen vanuit hogeronderwijsinstellingen en organisaties in het Zuiden zonder **intermediaire organisatie** die de vertaalslag naar de Vlaamse onderwijswereld kan maken. Is er wel een vraag waarop de stages kunnen inspelen?
- Er is een **grote diversiteit** tussen de hogeronderwijsinstellingen onderling en tussen de verschillende opleidingen.
- Het is moeilijk om de **meerwaarde voor beide partijen** op lange termijn in kaart te brengen.

De aanwezigheid van een **geschikte lokale begeleider** is een belangrijk selectiecriteria in de zoektocht naar nieuwe partnerorganisaties. Bereikbaarheid, talenkennis, expertise in begeleiding,... zijn belangrijke factoren in de keuze van een lokale begeleider door een hogeronderwijsinstelling.

De huidige praktijk

Het is moeilijk om de huidige praktijk van de buitenlandse stages te omschrijven omwille van de **grote diversiteit** tussen de instellingen en de verschillen tussen opleidingen binnen één instelling. Er zijn verschillen op vlak van visie en beleid van de instelling, aantallen, mate van omkadering, mate van financiële ondersteuning, selectieprocedures, voorbereidingstraject, nawerking en follow-up, ...

Toch kunnen we een aantal kenmerken opsommen die van toepassing zijn op alle stages:

- In alle instellingen is er een **selectieprocedure** voor de studenten die een reisbeurs aanvragen. In sommige instellingen gebeurt de selectie op associatieniveau. Ook voor de studenten die zonder beurs naar het Zuiden vertrekken is er minimaal een academische selectie.
- De studenten doorlopen een **voorbereidingstraject** dat verschilt qua duur en inhoud. Voor sommige studenten vindt de voorbereiding enkel plaats in de instellingen, voor anderen wordt deze aangevuld met extra voorbereiding door een bemiddelingsorganisatie of een volledige vormingsdag op associatieniveau. De voorbereiding kan volgende aspecten bevatten: praktische informatie, landgerichte achtergrondinformatie, interculturele voorbereiding, vorming rond internationale samenwerkingsthema's, ...
- De **begeleiding** tijdens de stages bestaat uit een samenwerking tussen een lokale begeleider in het Zuiden en de Belgische stagebegeleider. De begeleiding ter plaatse is een belangrijke factor omwille van het feit dat het kadert binnen een opleidingsonderdeel en het geen vrijwilligerswerk is.
- Een **evaluatie**, vaak in de vorm van een stagerapport, maakt altijd onderdeel uit van een stage.
- De **duur** van stages in het Zuiden varieert van 1 tot 6 maanden, met een **gemiddelde van 3 maanden**.

De meerwaarde van stages in het Zuiden

Binnen het kader van ontwikkelingssamenwerking wordt er gestreefd naar een goed **evenwicht** tussen de noden en behoeften van de ontvangende organisatie in het Zuiden en de opleidingsbehoefte van de student. Om tegemoet te kunnen komen aan de vragen vanuit het Zuiden, en een **meerwaarde** te kunnen bieden wordt er gestreefd naar langdurige partnerschappen.

Een stage in het Zuiden heeft zowel voor de student als voor de partner in het Zuiden in de meeste gevallen een positieve impact. **Voor de student** draagt de ervaring in het Zuiden bij tot een verdere persoonlijke ontwikkeling en academische resultaten zoals een scriptie of stageverslag, een artikel in een tijdschrift of bijdrage aan een congres. De **partner in het Zuiden** haalt voordelen uit de producten die de student met zijn onderzoek of stage oplevert, zoals

- publicaties in lokale kranten en magazines
- presentaties of workshops bij lokale organisaties
- aanmaak van een website
- prototypes van bouwconstructies
- ondersteuning bij de ontwikkeling van nieuwe onderwijsvormen en de begeleiding van studenten
- ondersteuning bij de uitwerking van beleidsplannen en marketingstrategieën
- handboeken en handleidingen
- films, theatervoorstellingen, ...
- online-tools

Concrete **voorbeelden** zijn

- beleidsplan voor groene ruimte
- ergotherapie-suggestieboek dat verspreid wordt in kleuterklassen
- sensibiliseringsfilm rond HIV
- trainingsprogramma voor dispensaria en ziekenhuizen
- theater-spot voor een goede belichting onder lokale omstandigheden
- lesboeken wiskunde
- handleidingen voor lezen en schrijven
- plan voor erosiecontrole
- strategie voor het aanpakken van kindermisbruik
- online library
- preliminaire specieslijst van zoetwaterfauna
- een strategie voor eco-toerisme gekoppeld aan landbouw

Het voordeel voor de **bemiddelende of intermediaire organisatie in Vlaanderen** ligt vaak op het vlak van de sensibilisering. De studenten verspreiden hun ervaring (en de naam en werking van hun partnerorganisatie) onder meer binnen de eigen instelling. Hierdoor kan jaarlijks een potentieel publiek van meer dan 70.000 jongeren bereikt worden. Ook halen heel wat stagestudenten de lokale pers of verzorgen ze activiteiten in een lokaal netwerk.

Klaas Vansteenhuyse (KHLeuven)
Sylvia Van Walleghem (K.U.Leuven)
Sam Geerts en Hans Van de Water (VLIR-UOS)
8 maart 2010